

**Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy
w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego
na lata 2021 – 2026**

Spis treści

WSTĘP	4
ANALIZA SYTUACJI NA PODSTAWIE DIAGNOZY ZJAWISKA-PRZEMOCY W RODZINIE W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM	6
Skala zjawiska przemocy w rodzinie	6
Inne formy przemocy dotykające rodziny	8
<i>Alienacja rodzicielska</i>	8
<i>Zaniedbanie</i>	9
<i>Przemoc osób nieletnich</i>	10
<i>Działania sekt wobec członków rodzin</i>	11
Postawy społeczne wobec przemocy	12
Postawy wobec przemocy w rodzinach, w których przemoc występuje.	12
Możliwości pomocy – stan infrastruktury	13
Możliwości pomocy – czynnik organizacyjno-prawny	14
Możliwości pomocy – czynnik ludzki	15
Podsumowanie	16
GŁÓWNE KIERUNKI INTERWENCJI	18
CELE „WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE DLA WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2021 – 2026”	19
Cel główny	19
<i>Kierunek interwencji I</i>	19
<i>Kierunek interwencji II</i>	19
<i>Kierunek interwencji III</i>	20
ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGII POLITYKI SPOŁECZNEJ I PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO 2030 ROKU – STRATEGIA PRZYSPIESZENIA 2030+.	21
Odniesienie do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+	21
Odniesienie do Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	22

DZIAŁANIA PLANOWANE W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH INTERWENCJI I BENEFICJENCI TYCH DZIAŁAŃ	23
Kierunek interwencji I.	23
<i>Działania bezpośrednie samorządu województwa</i>	23
<i>Działania pośrednie samorządu województwa</i>	24
Kierunek interwencji II.	24
<i>Działania bezpośrednie samorządu województwa</i>	24
<i>Działania pośrednie samorządu województwa</i>	25
Kierunek interwencji III.	25
<i>Działania bezpośrednie samorządu województwa</i>	25
<i>Działania pośrednie samorządu województwa</i>	26
MONITOROWANIE REALIZACJI WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE DLA WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2021 – 2026	27
Wskaźniki monitorowania realizacji programu.	28
FINASOWANIE PROGRAMU	35

Wstęp

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 i poz. 956) do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wypełniając ten ustawowy przepis, Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjął uchwałą nr 24/899/13 z dnia 19 czerwca 2013 r. „Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020”. Zbliżające się zakończenie obowiązywania ww. Programu zobligowało Departament Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu – komórkę odpowiedzialną za realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie, do podjęcia kroków zmierzających do opracowania nowego Programu na kolejny okres obowiązywania.

W dniu 22 kwietnia 2020 r. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego podjął uchwałę nr 15/597/20 w sprawie przystąpienia do opracowania projektu pod nazwą „Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026”. Mocą tej uchwały został powołany zespół autorski do opracowania projektu pn. „Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026”. W skład zespołu weszli przedstawiciele różnych służb i instytucji w sposób praktyczny zajmujących się problemem przemocy w rodzinie, a także osoby zajmujące się naukowo tym obszarem.

Efektem pracy wspomnianego zespołu, którego skład prezentuje tabela nr 1 jest niniejszy Program, zawierający próbę opisu skali zjawiska przemocy w rodzinie w naszym województwie oraz propozycję działań zmierzających do jej zmniejszenia.

Tabela 1. Skład zespołu autorskiego do opracowania „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026”

Lp.	Imię i nazwisko	Reprezentowana instytucja
1.	Jacek Habant – Naczelnik Wydziału	Wydział Polityki Społecznej, Departament Spraw Społecznych, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu
2.	Monika Hermann – Ekspert Zespołu ds. Nietletnich i Patologii	Wydział Prewencji KWP w Bydgoszczy
3.	Maria Janowska – Dyrektor	Centrum Pomocy Dziecku i Poradnictwa Rodzinnego w Grudziądzu, Grudziądzkie Towarzystwo Pomocy Dziecku i Rodzinie "Homini"
4.	Janusz Kaźmierczak – mediator	Fundacja Pracownia Dialogu
5.	Monika Kwiecińska-Zdrenka	Katedra Ekologii Społecznej, Instytut Socjologii UMK
6.	Małgorzata Leźnicka	Katedra Nauk Społecznych i Medycznych, Wydział Nauk o Zdrowiu UMK
7.	Katarzyna Łęgowska – psycholog	Kujawsko-Pomorska Niebieska Linia
8.	Rafał Łukomski – Kurator Okręgowy	Sąd Okręgowy w Bydgoszczy
9.	Lidia Makarska – radca prawny	Kujawsko-Pomorska Niebieska Linia
10.	Maria Oliver – Zastępca Dyrektora	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Adopcyjnego, kierownik oddziału w Bydgoszczy
11.	Elżbieta Opiłowska – Kierownik Biura	Biuro Wsparcia Rodziny i Przeciwdziałania Przemocy, Wydział Polityki Społecznej, Departament Spraw Społecznych, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu
12.	Beata Sulima – Wojewódzki Koordynator Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy
13.	Elżbieta Wierszyło	Biuro Wsparcia Rodziny i Przeciwdziałania Przemocy, Wydział Polityki Społecznej, Departament Spraw Społecznych, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu
14.	Zyta Woźniak – Kierownik	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Jaksicach
15.	Krystyna Żejmo-Wysocka – Dyrektor Departamentu	Departament Spraw Społecznych, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu

Analiza sytuacji na podstawie diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie w województwie kujawsko-pomorskim

W sierpniu 2020 r. na zlecenie samorządu województwa kujawsko-pomorskiego została opracowana „Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie oraz lokalnych potrzeb w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie kujawsko-pomorskim”¹ zwana dalej Diagnozą. Wnioski i rekomendacje z tego opracowania stanowią postawę do określenia kluczowych dla samorządu województwa obszarów oddziaływania, celów oraz działań służących ograniczeniu występowania przemocy w rodzinach zamieszkujących w naszym województwie.

Skala zjawiska przemocy w rodzinie

Na wstępie analizy dotyczącej województwa kujawsko-pomorskiego warto odnieść się do obrazu przemocy w rodzinie w całym kraju. Z dostępnych źródeł informacji wybrano badania zjawiska przemocy w rodzinie prowadzone na zlecenie obecnego Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Z badania przeprowadzonego w 2019 r.² (wyniki nie są publikowane, ani nie zostały skomentowane przez Ministerstwo) wynika, że aż 57% Polaków doświadczyło w swoim życiu jednej z form przemocy: psychicznej, fizycznej, ekonomicznej lub seksualnej. Przy tym 72 % ankietowanych zgadza się z tezą, że prawo niedostatecznie chroni osoby doświadczające przemocy w rodzinie³. Najczęstszą formą przemocy jest przemoc psychiczna (doświadczyło jej 53% badanych), rzadziej – fizyczna (23%).

Wg badania OBOP z 2010 roku (badanie na próbie reprezentatywnej dorosłych kobiet i mężczyzn na zlecenie MPiPS) wynikało, że tylko 28% dorosłych Polaków nie miało żadnej styczności z przemocą w rodzinie ani bezpośredniej, ani pośredniej. Oznacza to, że co czwarty Polak nie prowadzi gospodarstwa domowego, w którym stosowano przemoc, ani sam nie doznał bezpośrednio przemocy w rodzinie. Porównując wyniki obu przytoczonych wyżej badań, można by stwierdzić, iż skala przemocy w Polsce zasadniczo nie zmieniła się w ostatnim dziesięcioleciu. Jednakże przywołane badania odwołują się do odmiennych założeń metodologicznych (np. odnoszących się do próby badawczej) oraz bazują na materiałach pozyskiwanych w niejednorodny sposób, co powoduje, że nie wszystkie dane mogą być do siebie porównywane.

Skalę zjawiska przemocy w rodzinie bardzo trudno jest rzetelnie oszacować ze względu na to, iż nie wszystkie sytuacje czy osoby dotknięte przemocą są zgłaszane służbom. Wszelkie statystyki czy opracowania operują danymi uzyskanymi bądź w trakcie prowadzenia ankiet wśród wszystkich mieszkańców danej społeczności, albo wśród specjalistów pracujących w obszarze występowania zjawiska, czy też bazują na sytuacjach ujawnionych i zgłoszonych

---

¹ „Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie oraz lokalnych potrzeb w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie kujawsko-pomorskim” stanowi załącznik do niniejszego Programu.

² Badanie na zlecenie ówczesnego Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

³ Por. „Diagnoza zjawiska przemocy ...” s. 16.

pracownikom ośrodków pomocy społecznej czy organom ścigania - z zastrzeżeniem, iż tym ostatnim zgłaszane są głównie sytuacje przemocy fizycznej.

We wskazanej wyżej Diagnozie, w okresie od 2015 do 2020 roku zauważono nasilanie się zjawiska przemocy w rodzinie (wg wskaźnika liczby wszczynanych procedur Niebieskiej Karty). W roku 2015 przekazano do Przewodniczących Zespołów Interdyscyplinarnych 5013 procedur Niebieskiej Karty (formularz A), natomiast w roku 2019 tych procedur wszczęto już 5670, czyli nastąpił wzrost o ponad 11%. W stosunku do liczby mieszkańców województwa przemoc, mierzona liczbą zakładanych Niebieskich Kart, dotyka w sposób bezpośredni 0,25 % mieszkańców.⁴

Największą aktywność w sporządzaniu formularzy wykazuje Policja, drugim podmiotem pod względem liczby wypełnianych formularzy są ośrodki pomocy społecznej. Znacząco mniej aktywne są pod tym względem szkoły i placówki ochrony zdrowia oraz gminne / miejskie komisje rozwiązywania problemów alkoholowych. Szczególnie niepokojąca wydaje się niska aktywność szkół i placówek ochrony zdrowia - zwłaszcza wobec narastania lub niezmnijszania się skali przemocy wobec osób zależnych: dzieci, osób niepełnosprawnych i osób chorych czy starszych. Wszystkie te grupy mają na ogół częstszy kontakt z placówkami edukacyjnymi lub ochrony zdrowia niż ośrodkami pomocy społecznej. W ocenie skuteczności działań służb i procedury Niebieskiej Karty istotnym jest stwierdzenie, że wydłuża się czas przeprowadzania całej procedury NK oraz wzrasta odsetek procedur wszczynanych zasadnie.⁵ Przyczyną tego stanu może być przeciążenie zespołów interdyscyplinarnych (ZI) i grup roboczych (GR) lub brak kontroli nad tempem uruchamiania kolejnych etapów pomocy.

Niepokojącym zjawiskiem jest ilość wszczynanych procedur w stosunku do osób zależnych - w roku 2019 liczba wszczętych procedur NK-A w związku z przemocą wyniosła 2041 (36%): wobec dzieci 677 (12% wszystkich procedur), wobec osób niepełnosprawnych - 403 (7%), a wobec osób starszych - 1260 (17%)⁶. Wskazane powyżej procedury dotyczyły odpowiednio: 1277 dzieci, 536 osób niepełnosprawnych i 1260 osób starszych. Te grupy, podobnie jak pozostałe osoby dotknięte przemocą, doświadczają najczęściej przemocy psychicznej. Jednak skala natężenia tego zjawiska jest znacząco większa: 78% dzieci, 86% osób starszych i 94% osób niepełnosprawnych doznawało przemocy psychicznej. Dzieci częściej niż pozostałe z osób zależnych doświadczają także zaniedbania (15%). Według analizowanych statystyk w przeciągu ostatnich 5 lat dominowała psychiczna forma przemocy. Przemoc psychiczna nie zawsze towarzyszy przemocy fizycznej - w co trzeciej rodzinie występuje tylko ta forma przemocy lub towarzyszą jej przemoc ekonomiczna, zaniedbanie lub przemoc seksualna.

Przemoc fizyczna oraz psychiczna występuje we wszystkich grupach zagrożonych przemocą (kobiety, dzieci, osoby starsze i niepełnosprawne), jednak niepokoi wysoki odsetek przemocy fizycznej w grupie kobiet - powyżej 72% i dzieci - około 70%.

Rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty w województwie w roku 2019 było 6126, czyli o 487 więcej niż rok wcześniej. Jak wynika z diagnozy, jest to znaczący wzrost w porównaniu

---

⁴ Por. Diagnoza str. 20

⁵ Por. Diagnoza str. 21

⁶ Por. Diagnoza str. 27

z latami 2015-2018, w roku 2016 wzrost rodzin objętych ww. procedurą wynosił 218 w stosunku do 2015, w 2018 – 103 w porównaniu do 2017, a w roku 2017 zanotowano spadek o 338 rodzin objętych NK w porównaniu do roku 2016⁷.

Najwięcej procedur wszczynano w głównych miastach regionu: Bydgoszczy, Włocławku, Grudziądzu, Toruniu oraz w powiatach: bydgoskim, brodnickim, inowrocławskim, nakielskim, świeckim i żnińskim⁸. Należy przy tym zastrzec, że przywołane dane wskazują nie tylko skalę natężenia problemu, ale mogą być też swoistą miarą skuteczności działania służb socjalnych. Wymienione gminy lokują się w powiatach, w których jednocześnie obserwujemy bardzo wysoki udział spraw procedowanych w stosunku do wszczynanych procedur (stosunek formularzy C oraz D do formularza A). Oznacza to, że prawdopodobnie w tych gminach wypracowano bardziej efektywne metody pozwalające na trafne diagnozowanie i rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie. Konsekwencją tej konstatacji jest wniosek, że w pozostałych powiatach skala przemocy może być podobna, ale nie jest ona skutecznie wychwytywana.

Obarczona dużym błędem może być też próba określenia trendu w nasilaniu się bądź zanikaniu sytuacji przemocowych w rodzinach, ze względu wielość czynników wpływających na to zjawisko. I tak, wzrost świadomości społecznej i postępujący brak społecznego przyzwolenia na stosowanie przemocy w rodzinie, może powodować nasilenie ujawniania przypadków tej przemocy (wzrost odnotowywanych przypadków przemocy w rodzinie), a z drugiej strony skuteczność służb pomocy społecznej i organów ścigania może powodować trwałe zaprzestanie stosowania przemocy w rodzinie, a tym samym obniżenie statystyk występowania przemocy w rodzinie.

Wskazywane w Diagnozie czynniki powodujące przemoc w rodzinie, to przede wszystkim alkohol/narkotyki – około 65%, problemy finansowe – powyżej 10%, trudności z radzeniem sobie z rodzinnymi problemami – około 10%, nieumiejętność rozwiązywania konfliktów – około 10%.⁹ Wyżej wymienione dane są dość istotne dla podejmowania prób kompleksowej pomocy rodzinom (warsztaty, poradnictwo, terapia, inne działania ukierunkowane na osoby doznające przemocy w rodzinie, dzieci i osoby stosujące przemoc). Istotne jest także organizowanie kompleksowej pomocy dla rodzin w rozwiązywaniu problemów związanych z uzależnieniem.

Inne formy przemocy dotykające rodziny

Alienacja rodzicielska

Alienacja rodzicielska jest zjawiskiem nowym (lub tylko ostatnio nazwanym) i coraz bardziej powszechnym; nosi znamiona przemocy psychicznej czy emocjonalnej rodziców lub jednego z nich wobec dziecka. Alienacją rodzicielską jest izolowanie dziecka od jednego z rodziców przez drugiego w sytuacji, kiedy rodzice się rozstali. Może ono być bezpośrednio, skierowane na odsunięcie drugiego rodzica od dziecka (nie dopuszczanie rodzica do bezpośrednich spotkań z dzieckiem, utrudnianie spotkań poprzez ich skracanie, określanie czasu i miejsca i sposobu spędzania) bądź też pośrednio skierowane na to, iż dziecko samo nie będzie chciało

---

⁷ Por. Diagnoza str. 21

⁸ Por. Diagnoza str. 26

⁹ Por. Diagnoza str. 27

kontaktować się z drugim rodzicem (przedstawianie drugiego rodzica w niekorzystnym świetle, wymierzanie kar dziecku za okazywanie sympatii drugiemu z rodziców, szantaż emocjonalny, okazywanie przy dziecku niechęci do drugiego rodzica). Podłożem takich zachowań może być konflikt/rywalizacja rodziców o prawne uregulowania dotyczące udziału rodziców w wychowywaniu dziecka lub też może mieć charakter odwetu za poniesione urazy z okresu pożycia przed rozstaniem.

Nie ma dostępnych badań dotyczących skali tego zjawiska, a statystyki dotyczące wyroków sądowych dotyczą jedynie bezpośredniego uniemożliwiania nakazanych przez sąd kontaktów rodzica z dzieckiem. Sądy w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. ukarały karą finansową 40 rodziców za niewłaściwe wykonywanie orzeczeń w przedmiocie kontaktów z dzieckiem (sądy w Polsce w tym samym czasie – 749 rodziców wg. art. 598 i nast. K.p.c.). Jest to informacja, z której jedynie częściowo można wnioskować o skali zjawiska, gdyż: nie wszyscy rodzice uruchamiają procedurę egzekucji sądowej, niektórzy rodzice uruchamiają Niebieską Kartę rodzicowi, który utrudnia kontakty, inni zaś zakładają sprawy o naruszenie dóbr osobistych. Wskazane liczby nałożonych kar, zwłaszcza bez odniesienia do liczby rodziców, którzy mają sądowo wskazany sposób sprawowania pieczy rodzicielskiej, nie oddają skali zjawiska. Problem ten jest jednak dostrzegany przez specjalistów praktycznie każdego dnia, stąd też uważność i zauważanie go w pracy np.: socjalnej, jest kluczowe dla dobra małoletnich. Bezsprzecznym, jednak jest fakt, że zjawisko alienacji rodzicielskiej jako forma przemocy emocjonalnej i psychicznej jest dla dzieci krzywdzące.

Zaniedbanie

Zaniedbanie – jest jednym z przejawów przemocy wobec osób bliskich, szczególnie tych którzy wymagają pomocy w realizacji podstawowych potrzeb – najczęściej ofiarą zaniedbań padają dzieci oraz osoby starsze i niepełnosprawne.

Zaniedbanie jest naruszeniem obowiązku opieki ze strony osób bliskich na poziomie realizacji podstawowych potrzeb – fizycznych i emocjonalnych i poznawczych.

Jak wynika z raportu projektu badawczego pt. "Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci" przeprowadzonego przez Fundację Dzieci Niczyje w 2012 roku – 6% dzieci doświadczyło zaniedbania w sferze fizycznej i emocjonalnej. Zaniedbanie jest związane z długotrwałym brakiem zaspakajania podstawowych potrzeb dziecka. Zaniedbanie obowiązków rodzicielskich/opiekuńczych względem dzieci jak i opuszczenie dzieci bez zapewnienia im bezpieczeństwa i prawidłowych warunków do rozwoju – w literaturze określane jest mianem sieroctwa społecznego.

Zaniedbanie osób starszych niepełnosprawnych jest rozpatrywane jako brak opieki w wyniku zaniechania obowiązku opieki. Niewydolność fizyczna czy psychiczna osób starszych i niepełnosprawnych powoduje trudności w dochodzeniu swoich praw oraz zależność od osób opiekujących. Co szósty senior (16%) pada ofiarą przemocy lub doświadcza różnych form złego traktowania – alarmuje Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), powołując się na wyniki badania opublikowanego na łamach "Lancet Global Health".

Wg danych przedstawionych w Diagnozie, w naszym województwie w roku 2019 zaniedbania doświadczało 229 osób, w tym aż 195 dzieci¹⁰.

---

¹⁰ Por. Diagnoza str. 26-27, włącznie z przypisem 17

Formy zaniedbań w sferze fizycznej ze strony rodzica/opiekuna:

- zaniedbywanie przygotowania i podawania regularnych posiłków,
- deficyty w utrzymaniu higieny dziecka/ brak pomocy przy czynnościach fizjologicznych czy higienicznych osób zależnych,
- brak lub deficyt w zakresie odzieży i obuwia dostosowanego do pory roku/osoba, potrzebująca pomocy przy ubraniu nie jest przebierana,
- brak opieki medycznej w sytuacji choroby,
- brak opieki, uwagi w wykonywaniu przez dziecko czynności i obowiązku szkolnego,
- rzucanie na dziecko czy osobę starszą nieadekwatnych do wieku i stanu psychofizycznego obowiązków,
- przejmowanie środków finansowych lub nie pozwalanie o ich decydowaniu osobom zależnym wg uzasadnionych potrzeb,
- brak organizacji czasu i obowiązków dziecka.

Zaniedbanie poprzez deprywację podstawowych potrzeb osób zależnych powodują szkody w ich zdrowiu fizycznym i psychicznym, a w przypadku dzieci przyczyniają się do opóźnienia ich rozwoju.

Przemoc osób nieletnich

Przemoc rówieśnicza jest zjawiskiem coraz bardziej powszechnym w środowisku szkolnym. Są to wszelkie nieprzypadkowe akty godzące w wolność osobistą jednostek w tym samym wieku lub przyczyniające się do fizycznej, a także psychicznej szkody osoby, wykraczające poza społeczne zasady wzajemnych relacji. Przybiera ona różne formy: fizyczna (bicie, szarpanie, popychanie, niszczenie rzeczy, zabieranie i wymuszanie pieniędzy, plucie, kopanie, zmuszanie do wykonywania poniżających, ośmieszających czynności); słowna (przezywanie, ubliżanie, wyśmiewanie, grożenie, prowokowanie poprzez np. robienie min lub wyrażanie różnych opinii); relacyjna (wykluczenie z grupy rówieśniczej, namawianie innych do odrzucenia ofiary, rozpowszechnianie plotek), coraz bardziej powszechna cyberprzemoc (nękanie, straszenie, ośmieszanie poprzez wysyłanie sms-ów, e-maili, wiadomości na „czatach”, umieszczanie lub rozpowszechnianie kompromitujących treści, zdjęć, filmów w Internecie) i wreszcie seksualna, którą szerzej opisano poniżej.

Chociaż w statystykach raportowane są przede wszystkim akty przemocy seksualnej w wąskim rozumieniu (groźba karalna i zmuszanie, zgwałcenie, obcowanie płciowe z małoletnim poniżej 15 lat). Wiele zachowań mieszczących się w definicji molestowania seksualnego (wyzwiska, komentarze, gesty, niechciany dotyk) lub zachowania dotyczące orientacji seksualnej (homofobiczne) rzadko ujawniane są w badaniach lub są klasyfikowane jako przemoc fizyczna, werbalna lub cyberprzemoc.

Z kolei wedle szacunków WHO na podstawie danych pochodzących z 81 krajów – średnio ok. 30% dziewcząt między 15 a 19 rokiem życia doświadczyło fizycznej i/lub seksualnej przemocy ze strony chłopca lub mężczyzny, z którym są w bliskiej relacji¹¹.

Z badań prowadzonych przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej wynika natomiast, że 55% mieszkanki UE od momentu ukończenia 15 roku życia doświadczyła którejś z form molestowania seksualnego – 33% doświadczyło napaści fizycznej lub

---

¹¹ Chmura-Rutkowska Iwona, Być dziewczyną - być chłopakiem i przetrwać. Płeć i przemoc w szkole w narracjach młodzieży, Wyd. UAM, Poznań, 2019, s. 99.

seksualnej (na ogół ze strony partnera), 5% zostało zgwałconych. Wedle tego samego badania wynika, że 12% kobiet doświadczyło przemocy seksualnej przed 15 rokiem życia, a 1% - gwałtu. W Polsce – co trzecia Polka po 15 roku życia i co szósta przed 15 rokiem życia doświadczyła przemocy seksualnej.

Z danych gromadzonych przez Komendę Główną Policji wynika, że rówieśniczą przemoc seksualną (czyny karalne) stosują głównie chłopcy (71%)¹². Z ogólnopolskiej diagnozy przemocy wobec dzieci z 2018 roku, wykorzystania seksualnego, w wąskim rozumieniu czynu karalnego, doświadczyło 2-4% nastolatków (11-17 lat): 3,6% dziewcząt i 1,3% chłopców a 12% nastolatków doświadczyło innych form molestowania seksualnego¹³.

Badania prowadzone w gimnazjach trzech województw (w tym województwa kujawsko-pomorskiego) w 2014 roku wynika, że jakiejś formy molestowania seksualnego doświadczyła ponad połowa uczniów. Jest to przemoc o charakterze werbalnym, przemoc fizyczna, psychiczna, relacyjna. Przestrzeń intymna co trzeciego nastolatka jest naruszana przez różne formy niechcianego dotyku lub poniżającego komentowania zachowania i wyglądu¹⁴.

Utrwalenie się zachowań przemocowych rodzi zagrożenie, że zachowania te nie tylko są stosowane w obecnych rodzinach (wobec rodzeństwa, rodziców, dziadków), ale będą obecne w założonych przez siebie rodzinach w przyszłości. Konkluzja ta, każe już teraz podjąć działania profilaktyczne z uwzględnieniem aspektu nadużyć sfery seksualnej.

Działania sekt wobec członków rodzin

Działania alternatywnych ruchów religijnych naruszają podstawowe prawa człowieka poprzez stosowanie nieetycznych metod werbowania członków, wyjmowania ich spod pieczy rodzinnej i stosowanie wobec nich różnego rodzaju socjotechnik¹⁵. Powodują psychiczne uzależnianie adeptów od grupy wraz ze stawianiem im wymogu ślepego posłuszeństwa wobec przywódcy. Dzieje się to pod hasłami odnowy religijnej, doskonalenia duchowego, poszerzania świadomości itp. Ilość istniejących sekt i ich członków trudno podać ze względu na brak obiektywnych kryteriów wskazujących na to, jaki ruch religijny, czy pseudoreligijny albo światopoglądowy należy uważać za sektę, a także ze względu na niepodejmowanie statystycznych badań naukowych w tym zakresie

Wśród specjalistów panuje zgodny pogląd, iż na świecie w 2000 r. było ok. 100 milionów wyznawców różnego rodzaju sekt, co daje w sumie ok. 2,2% ludności świata. Dla Polski można by przyjąć nieco zaniżoną liczbę ok. 2% osób z całej populacji zaangażowanych w sekty, z powodu istnienia stosunkowo silniejszych więzi rodzinnych oraz społecznych i mocniejszego oddziaływania tradycyjnych religii.

Podobna sytuacja dotyczy województwa kujawsko-pomorskiego, które zbytnio nie odbiega od uśrednionego ogólnopolskiego obrazu, a przy założeniu, iż liczba mieszkańców województwa

¹² Dane za 2012 rok, za: Chmura-Rutkowska Iwona, *Być dziewczyną...*, s. 85.

¹³ Chmura-Rutkowska Iwona, *Być dziewczyną...*, za: J. Włodarczyk i inni, *Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci. Raport z badań. Fundacja Dajemy Dzieciom Nadzieję, Warszawa 2018.*

¹⁴ Chmura-Rutkowska Iwona, *Być dziewczyną...*, s. 198.

¹⁵ Niebezpieczeństwa związane z przemocą i światopoglądem płynącymi ze strony sekt w województwie kujawsko-pomorskim – opracowanie przygotowane przez Pracownię Dokumentacji i Badań Alternatywnych Ruchów Religijnych i Parareligijnych UMK, Toruń 2020

wynosi ok. 2 mln, to można by mówić o szacunkowej liczbie ponad 40 tys. osób zaangażowanych w sekty. Efektem uczestnictwa w tych ruchach jest w miejsce rozwoju – destrukcja, polegająca na niszczeniu indywidualnych cech osobowości człowieka, jak również jego roli w społeczeństwie i rodzinie, przez co zaburza funkcjonowanie całej rodziny

Postawy społeczne wobec przemocy

Ogólnie rzecz biorąc, zgoda na stosowanie przemocy (na poziomie deklaracyjnym) jest niewielka – większość respondentów odróżnia przemoc od innych zachowań i uznaje, że jest ona niedopuszczalna i nie uznaje usprawiedliwień dla jej stosowania. Jednak wedle Diagnozy deklaracje te nie przekładają się w pełni na zachowania mieszkańców: część osób dopuszcza przemoc ekonomiczną w rodzinie lub stosowanie klapsów jako metody wychowawczej. Jednocześnie nie wykazują oni aktywności w reakcji na przemoc obserwowaną w innych rodzinach. Powodem bierności nie jest brak wiedzy – większość mieszkańców (78,3%) wie, gdzie szukać pomocy w sytuacji występowania przemocy w rodzinie, chociaż wiedza ta, jest niższa wśród osób o niższym wykształceniu¹⁶.

Mieszkańców i przedstawicieli instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemu przemocy łączy przekonanie o dużej roli osób spoza rodziny dla przerwania procesu przemocy. Mieszkańcy wskazywali na rolę instytucji i specjalistów, a pracownicy instytucji – na możliwą rolę środowiska, w którym funkcjonuje rodzina oraz tych instytucji, z którymi ma ona częstą styczność. Pracownicy instytucji zwracają też uwagę na brak konstruktywnego wsparcia osób doświadczających przemocy czy wychodzących z kręgu przemocy przez najbliższe osoby z rodziny. Brak takiego wzmocnienia, przy jednoczesnym lęku i często silnej zależności ekonomicznej od osoby stosującej przemoc, powstrzymuje osoby doświadczające przemocy w rodzinie przed szukaniem pomocy. Dodatkowo, brak wsparcia czy zainteresowania odczytują one jako negatywną ocenę swojej osoby i podejmowanych działań na rzecz wyjścia z kręgu przemocy domowej.

Postawy wobec przemocy w rodzinach, w których przemoc występuje.

Osoby doświadczające przemocy w rodzinie mają raczej małą gotowość szukania pomocy (około 35 %) ze względu na poczucie wstydu i odpowiedzialności za zaistniałą sytuację, brak zaufania osób doświadczających przemocy do instytucji świadczących pomoc, lęk i obawę dotyczącą przyszłości własnej i dzieci, brak gwarancji bezpieczeństwa (m.in. lokalowego, materialnego, finansowego), bagatelizowanie problemu, przejmowanie wzorców pokoleniowych (tkwienie w kręgu przemocy). Z jednej strony mają niechęć do ingerencji w rodzinę przez służby zewnętrzne, a z drugiej strony liczą, że samo zgłoszenie sprawy rozwiąże problem. Osoby długotrwale tkwiące w sytuacji przemocowej nie zawsze uświadamiają sobie, że bardziej niż pomocy w zakresie gwarancji bezpieczeństwa i zabezpieczenia materialnego potrzebują nabycia umiejętności poprawnego reagowania na przemoc i radzenia sobie w nowej sytuacji rodzinnej czy społecznej.

Osoby stosujące przemoc w rodzinie mają niską gotowość do zmian i szukania pomocy (około 33%), deklarują, że nie mają zaufania do instytucji pomocowych, nie wierzą w skuteczność ich działania. Osoby te najczęściej korzystają ze wsparcia dopiero po zaistnieniu czynników

---

¹⁶ Por. Diagnoza str. 56

zewnątrznych, np. interwencji służb, przede wszystkim policji lub pracownika socjalnego, czy wskutek kompleksowego objęcia wsparciem całej rodziny. Głównymi barierami w podejmowaniu zmiany zachowania jest bagatelizowanie problemów bądź niedostrzeganie przyczyny problemu w sobie. Sprawcy przemocy, którzy podjęli pracę nad swoimi problemami wskazywali w badaniu na pozytywne efekty działań reedukacyjnych takie jak: poprawa umiejętności rozwiązywania konfliktów, opanowywania agresji, naprawy relacji rodzinnych¹⁷. Powyższe badania wskazują iż ta grupa powinna być szczególnie objęta działaniami służb w sposób kompleksowy (edukacja, korekta zachowania, zagrożenie prawne).

Możliwości pomocy – stan infrastruktury

Sieć wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie jest stosunkowo rzadka lub w niektórych obszarach jej brakuje – główne podmioty oferujące pomoc to przede wszystkim policja i ośrodki pomocy społecznej. Brakuje sieci instytucji wspomagających, takich jak ośrodki wsparcia, punkty interwencji kryzysowej, domy dla matek z dziećmi; mała jest także liczba edycji i częstotliwość uruchamiania programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie i brak oferty programów psychologiczno-terapeutycznych dla tych osób.

Zasoby infrastrukturalne zmieniły się nieznacznie w ostatnich pięciu latach. Powstały punkty i ośrodki interwencji kryzysowej oraz punkty konsultacyjne (choć tylko część z nich wykazywana jest przez ośrodki pomocy społecznej w sprawozdaniach rocznych będących podstawą Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie). Zwiększyła się liczba miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej innych niż całodobowe. Zmienna jest liczba miejsc w placówkach świadczących specjalistyczną pomoc – liczba ta spadła o połowę między 2018 i 2019 rokiem. W 2020 roku wzrosła liczba miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie (wsparcie całodobowe), dzięki utworzeniu trzeciego w województwie SOW-u we Włocławku.

Podstawową formą wsparcia dla osób dotkniętych przemocą jest korzystanie ze specjalistycznego poradnictwa. Udział osób objętych poradnictwem specjalistycznym stanowi 57% wszystkich osób dotkniętych przemocą (w 2018 było to 60%). Wynika z tego, że poradnictwo kompensuje (ma kompensować) brak innych form wsparcia. Mimo niemającego problemu przemocy coraz mniej osób korzysta z pomocy punktów konsultacyjnych, ośrodków interwencji kryzysowej lub innych placówek specjalistycznych. Z drugiej strony, nie zmienia się znacząco liczba osób, które korzystają z infrastruktury całodobowej.

Zmniejsza się dostęp do poradnictwa anonimowego, które z natury rzeczy jest pomocą doraźną i nie wyczerpującą potrzeb w tym zakresie. Samorząd Województwa prowadzi telefon zaufania Kujawsko-Pomorska Niebieska Linia, w którego kosztach partycypuje większość gmin województwa. Ze 144 gmin w województwie 15 nie podpisało porozumienia dotyczącego współpracy i współfinansowania Kujawsko-Pomorskiej Niebieskiej Linii Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (KPNL). W tych gminach nie działają inne tego typu rozwiązania – w województwie funkcjonuje dodatkowo w 9 gminach telefon zaufania, interwencyjny lub informacyjny są to jednak gminy, które równocześnie korzystają z KPNL. Z przeprowadzonej analizy danych wynika, że działające gminne telefony interwencyjne to

---

¹⁷ Por. Diagnoza str. 63

zwykle telefony do ośrodka pomocy społecznej, zatem tylko część z nich jest czynna całą dobę.

Możliwości pomocy – czynnik organizacyjno-prawny

Rodziny dotknięte przemocą nie są objęte systemową, kompleksową ofertą pomocy, po pierwszych działaniach zostają szybko same bez wsparcia z zewnątrz.

Przedstawiciele zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych z jednej strony wskazują, że skuteczna pomoc oparta na pogłębionej, wszechstronnej diagnozie sytuacji rodziny, możliwa jest tylko w oparciu o współpracę międzyinstytucjonalną. Z drugiej wskazują oni, że instytucje, które powinny działać na rzecz rodzin, w których występuje przemoc różnią się pod względem aktywności. Pożądane byłoby zwiększenie aktywności zwłaszcza ze strony: ośrodków zdrowia, szkół, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz sądów. Współpraca z instytucjami, które są bierne (zwłaszcza szkoły i instytucje ochrony zdrowia) jest poprawna. Generalnie instytucje te nie pełnią oczekiwanej od nich roli w procesie rozwiązywania problemu przemocy, bowiem nie uczestniczą we wczesnym diagnozowaniu występowania przemocy, a w przypadku szkół, nie realizują pracy profilaktycznej z dziećmi i rodzinami w zakresie doświadczania przemocy domowej.

Pomoc kierowana do rodzin z problemem przemocy w rodzinie nie jest kompleksowa, jest zbyt krótka, zbyt jest wąska oferta pomocowa, w szczególności brak jest wystarczającego wsparcia ze strony psychiatrów i psychologów (ze względu na to, iż jest to pomoc długotrwała i kosztowna, brak środków finansowych na tego typu usługi).

Osoby stosujące przemoc są często pomijane w systemie pracy z rodziną – mniej jest formularzy D niż C, co wiąże się z pewną bezradnością systemu i braku rozwiązań, które skutecznie wymuszałyby podjęcie działań naprawczych. Dla tych osób uruchamianych jest niewiele działań. W województwie jest względnie stała, niewielka liczba edycji programów edukacyjno-korekcyjnych, do których przystępują nieliczni, a jeszcze mniej osób je kończy¹⁸. Nie funkcjonują do tej pory programy terapeutyczno-psychologiczne, co związane jest z brakiem wytycznych do ich prowadzenia. Osoby stosujące przemoc w rodzinie rzadko kierowane są przez sądy do udziału w tego typu programach, brakuje też skutecznych rozwiązań pozwalających na ich izolację od osoby dotkniętej przemocą.

Na niewielką efektywność działania służb zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wobec osób stosujących tę przemoc (ośrodki pomocy społecznej, policja, służba kuratorska, prokuratura i sądy, poradnie zdrowia psychicznego i poradnie psychologiczno-pedagogiczne, służba zdrowia, organizacje pozarządowe, ośrodki leczenia uzależnień) wpływ mają również: przewlekłość procedur prawnych oraz zbyt mało środków prawnych/karnych bądź ich niekonsekwentne stosowanie. Warunkiem skutecznej pomocy jest potrzeba

---

¹⁸ Dzieje się tak w wyniku trudności z zebraniem odpowiedniej liczby osób tworzących grupę uczestników programu, a nie z powodu braku środków finansowych, przeszkolonych osób czy odpowiednich narzędzi do realizacji programów oddziaływań. Samorząd województwa opracował zarówno Ramowy program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, jak i szczegółowy program oddziaływań pn. „Bez przemocy. Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie”, a także szkoli osoby do realizacji oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

wprowadzenia rozwiązań, które sprawiałoby, że kara za stosowanie przemocy w rodzinie jest nieuchronna i bezwzględnie egzekwowana. Wymaga to silniejszego włączenia w działania aparatury prawnej (sądów, prokuratorów, kuratorów).

Czynnikiem utrudniającym efektywne działania może być mnogość instytucji zajmujących się problemem przemocy. Instytucje czy organizacje pozarządowe zajmujące się obszarem przemocy w rodzinie niezwiązane formalnie z gminnym systemem, mają swobodę i dobrowolność postępowania – brak jest standardów i kryteriów współpracy pomiędzy takimi podmiotami, a także z zespołami interdyscyplinarnymi¹⁹. Ponadto, spotkania zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych czyli podstawowych narzędzi w rozwiązywaniu problemu przemocy w konkretnych rodzinach, są działaniem dodatkowym pracowników, nie wynagradzanym dodatkowo i trudnym do rozliczania czy egzekwowania.

Dodatkowo – poza większym włączeniem tylko części instytucji – brakuje modeli współpracy. Dotychczasowa współpraca odbywa się skutecznie najczęściej dzięki zawiązywaniu więzi między konkretnymi osobami z tych instytucji – sprzyja to łatwości komunikacji oraz zwiększeniu decyzyjności. Oznacza to, że może to być współpraca nietrwała i zależna od składu osobowego poszczególnych instytucji.

Możliwości pomocy – czynnik ludzki

Wzmocnienie współpracy mogłoby też skutkować wzmocnieniem kadrowym grup roboczych i zespołów interdyscyplinarnych i przez to usprawnienie ich działania.

Badanie wykazało spadającą z roku na rok liczbę posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, pomimo wykazywanej rosnącej liczby zakładania NK. Statystyki te mogą wskazywać na to, iż na jednym posiedzeniu opracowuje się więcej niż jedną sprawę z uwagi na możliwość rozpatrywania kilku NK dot. tej samej rodziny, które wpłynęły do grupy roboczej w krótkim okresie czasu np., w przeciągu jednego tygodnia. (w 2019 roku na 4788 wdrożonych procedur 883 dotyczyło kolejnych przypadków przemocy w tej samej rodzinie w trakcie trwającej procedury, natomiast w roku 2018 na 4431 procedur 842 dotyczyły kolejnych przypadków).

Na obniżenie skuteczności pomocy wpływa znacząco zbyt niska liczba pracowników, którzy mogą pracować z rodziną, a w związku z tym przeciążenie członków zespołów interdyscyplinarnych czy grup roboczych. Ponadto w gminach brakuje instytucji pomocowych (również odpłatnych), które oferowałyby działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie²⁰. Natomiast oferowana w instytucjach bezpłatna pomoc psychologiczna, ze względu na długość procesu wychodzenia z kręgu przemocy jest nie wystarczająca, natomiast oferowana w gminach pomoc prawna nie obejmuje zastępstwa procesowego, które daje osobie doświadczającej przemocy zarówno wiedzę i umiejętność postępowania przed sądem, jak i bezpieczeństwo osobiste w czasie tego postępowania.

¹⁹ Zgodnie z zapisami Ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie (Rozdział 6, p. 7) zasady współpracy mogą być szczegółowo opisane w gminnych programach ochrony ofiar przemocy. W ten sposób samorządy gminne, odpowiedzialne za opracowanie i realizację planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, mogą efektywnie wykorzystać wszystkie dostępne na terenie gminy zasoby.

²⁰ Por. Diagnoza s. 45

Nieliczne w stosunku do potrzeb kadry oraz współpraca zależna od składu osobowego poszczególnych instytucji rodzi bezsilność u „pomagaczy”, która prowadzi do wypalenia zawodowego. Jeśli jeszcze dodamy, że kadry pomagające pracują w złych warunkach lokalowych i są grupami zawodowymi nie dość dobrze wynagradzanymi to dostrzeżemy zagrożenie fluktuacją i rotacją kadr, i to zarówno w obszarze pomocy społecznej, jak i policji, czyli tych służb, które spełniają zasadniczą rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Podsumowanie

Z powyższych analiz wynika, że:

1. obserwujemy nasilanie się zjawiska przemocy w rodzinie w województwie – coraz więcej jest wszczynanych procedur NK;
2. chociaż narasta problem przemocy w każdej postaci, to szczególnie niepokoi wzrost udziału przemocy psychicznej ze względu na to, że jest trudniej obserwowalna i może znajdować większe przyzwolenie społeczne;
3. względnie stałe są statystyki dotyczące charakterystyki osób dotkniętych przemocą (nieznacznie zmalał udział małoletnich, wzrosła liczba mężczyzn w tej grupie) oraz okoliczności stosowania przemocy (rola alkoholu);
4. niepokojący jest natomiast wysoki udział osób zależnych w grupie tych, którzy dotknięci są przemocą; Najtrudniejsza jest sytuacja małych dzieci, które w żaden sposób nie mogą się bronić ani szukać pomocy;
5. można przypuszczać, że w większości gmin, liczba osób/rodzin doświadczanych przemocą jest zaniżona – ujawniona skala problemu jest wyższa tam, gdzie najaktywniej funkcjonują zespoły interdyscyplinarne i obecna jest infrastruktura pozwalająca na udzielenie wsparcia.
6. w małych gminach i na terenach wiejskich jest znacząco niższa liczba wszczynanych procedur, prawdopodobnie ze względu na brak anonimowości, brak faktycznych możliwości pomocy i przyzwolenie społeczne;
7. podmioty uprawnione do wszczynania procedury, korzystają z tej możliwości z różną intensywnością. Marginalna jest rola ochrony zdrowia, oświaty oraz gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
8. osoby dotknięte przemocą mogą liczyć głównie na ośrodki pomocy i specjalistyczne poradnictwo. Sieć wsparcia jest bardzo rozproszona i niewystarczająca;
9. brak jest odpowiednich narzędzi motywujących sprawców przemocy do wzięcia udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych;
10. istotnym problemem jest brak wykorzystywania możliwości, które daje obecnie funkcjonujący system prawny, do skutecznego odizolowania osób stosujących przemoc – nierzadko przebywają one osobami wobec których stosują przemoc już po zgłoszeniu problemu przemocy. Powoduje to lęk przed odwetem i niechęć do ujawniania problemu;
11. brak jest rozwiązań formalno-organizacyjnych dot. izolowania osób stosujących przemoc od osób doznających przemocy – brak w gminach mieszkań socjalnych, do których można by kierować osoby stosujące przemoc czy w których mogłyby czasowo zamieszkać osoba doznająca przemocy;
12. niewystarczająca jest współpraca międzyinstytucjonalna (zwłaszcza z sądami, szkołami, ośrodkami zdrowia i komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych) – dobra współpraca przyczyniłaby się do poprawy jakości i skuteczności rozwiązywania

problemów rodzin. Dla skuteczniejszego rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie potrzebne byłoby włączenie wszystkich instytucji i organizacji, które mają styczność z rodziną.

13. praca z rodziną zaczyna się często z opóźnieniem ze względu na braki kadrowe i przeciążenie grup roboczych. Prowadzi to z jednej strony do obniżenia gotowości zmiany u osób doświadczających przemocy, a z drugiej do pogłębienia stanu wypalenia zawodowego u osób, które mają zaplanować i realizować pomoc dla nich;
14. postawy mieszkańców nie sprzyjają skutecznemu rozwiązywaniu problemów przemocy (zasada nie włączania się w sprawy rodzinne), choć z roku na rok widać coraz większy udział społeczeństwa we włączaniu się w sprawy rodzinne;
15. niska jest wśród mieszkańców województwa świadomość tego, gdzie szukać pomocy w sytuacji obserwowanej przemocy.

Główne kierunki interwencji

Na podstawie rekomendacji zawartych w Diagnozie oraz wniosków wynikających z realizacji „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020”²¹ zdefiniowano trzy główne kierunki interwencji wymagające kompleksowych działań służących skutecznemu ograniczeniu występowania przemocy w rodzinie.

Zdefiniowane kierunki to:

Kierunek interwencji I. Podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości dotyczących przemocy w rodzinie wśród instytucji pracujących w tym obszarze (przedstawiciele oświaty, ochrony zdrowia, środowiska prokuratorów, sędziów, adwokatów, radców prawnych i aplikantów zawodów prawniczych), studentów przygotowujących się do pracy w tych instytucjach (pedagogika, medycyna, studia pielęgniarstwa) i władz samorządów lokalnych oraz podnoszenie jakości świadczonej pomocy, w tym profesjonalizacja kadry pracującej zarówno z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie, jak i stosującymi taką przemoc, zapobieganie wypaleniu zawodowemu tych kadr, poprawa skuteczności pomocy.

Kierunek interwencji II. Tworzenie faktycznej sieci współpracy różnych środowisk działających na rzecz rodziny, tworzenie jasnych procedur „uzupełniających” braki w istniejących przepisach ze szczególnym uwzględnieniem tempa podejmowanych i prowadzonych działań interwencyjnych i pomocowych, stworzenie gotowych narzędzi pracy, np. opracowania konkretnych programów, algorytmów postępowania, scenariuszy spotkań itp. (pomocnych zarówno w pracy z osobami doświadczającymi przemocy, jak i stosującymi przemoc w rodzinie), wczesne podejmowanie działań pomocowych i interwencyjnych na rzecz rodzin w kryzysie, tak aby nie dopuścić do wystąpienia przemocy oraz monitorowanie sytuacji w rodzinach objętych tą pomocą oraz budowanie świadomości społecznej dotyczącej przemocy w rodzinie, jej źródeł, skutków, kształtowanie postaw indywidualnych dla niestosowania przemocy i nietolerancji przemocy w rodzinie.

Kierunek interwencji III. Wzmocnienie lokalnej sieci infrastrukturalnej pomocy osobom doświadczającym przemocy, w tym wspieranie samorządów powiatowych i gminnych z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w wypełnianiu ich ustawowych zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy (w szczególności w tworzeniu punktów konsultacyjnych; ośrodków wsparcia, punktów interwencji kryzysowej, domów dla matek z małoletnimi dziećmi, mieszkań socjalnych czy komunalnych dla osób doświadczających przemocy, dostęp do poradnictwa anonimowego. Upowszechnienie działań edukacyjnych, terapeutycznych, korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz pomoc rodzinom (zarówno już dotkniętym przemocą, jak i tym dopiero zagrożonym przemocą domową), czyli mediacje rodzinne, praca z osobami dorosłymi wywodzącymi się z rodzin przemocowych, wsparcie rodzin nieporadnych wychowawczo (szkoły rodziców, terapia rodzinna, itp.).

---

²¹ Por. Raporty za poszczególne lata z realizacji Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020; dostępne na stronie: <http://www.niebieskalinia.kujawsko-pomorskie.pl/kujawsko-pomorski-program-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie,40,l1.html>

Cele „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026”

Na podstawie wniosków wyływających z Diagnozy²² określono główny cel „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026”, a także zdefiniowano cele strategiczne oraz cele operacyjne dla poszczególnych kierunków interwencji.

Cel główny

Nadrzędnym celem „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026” jest **ograniczenie skali przemocy w rodzinie w województwie kujawsko-pomorskim poprzez wzmocnienie systemu wsparcia podmiotów funkcjonujących w obszarze przeciwdziałania przemocy.**

Osiągnięciu tego celu służą cele strategiczne i operacyjne, które zostały zaprezentowane poniżej – dla każdego kierunku interwencji.

Kierunek interwencji I

Cel strategiczny:

Wzrost świadomości dotyczącej zjawiska przemocy w rodzinie wśród osób bezpośrednio pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, osób przygotowujących się do tej pracy oraz przedstawicieli szerokorozumianego otoczenia rodziny, a także podnoszenie ich wiedzy i kompetencji oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

Cele operacyjne:

1. Wzrost kwalifikacji i kompetencji pracowników pierwszego kontaktu pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności wśród przedstawicieli instytucji realizujących procedurę Niebieskie Karty.
2. Wzrost poziomu wiedzy i kompetencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie wśród pracowników instytucji oświatowych, leczniczych, wymiaru sprawiedliwości, władz samorządowych i organizacji pozarządowych.
3. Wzrost poziomu wiedzy i kompetencji związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie wśród przyszłych pracowników instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
4. Wsparcie i wzmocnienie osób, podejmujących działania wobec rodzin doznających przemocy w rodzinie.

Kierunek interwencji II

Cel strategiczny:

Wzrost społecznej świadomości zjawiska i odpowiedzialności za ograniczenie skali przemocy w rodzinie oraz wzmocnienie faktycznej sieci współpracy różnych środowisk działających na rzecz rodziny.

---

²² Patrz rozdział *Analiza sytuacji na podstawie diagnozy zjawiska przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie kujawsko-pomorskim*, str. 6.

Cele operacyjne:

1. Wzrost wśród mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego wiedzy nt. zjawiska przemocy w rodzinie.
2. Wzmocnienie społecznych i kulturowych wzorców zachowań oraz postaw życzliwości społecznej pomocnych w zwalczaniu uprzedzeń i stereotypów prowadzących do przemocy.
3. Wspieranie inicjatyw obywatelskich, samorządowych, lokalnych, wpływających na ograniczanie skali zjawiska.
4. Poprawa współpracy pomiędzy instytucjami świadczącymi pomoc osobom zagrożonym i dotkniętym przemocą w rodzinie oraz służbami i samorządami lokalnymi, polepszająca skuteczność podejmowanych interwencji.

Kierunek interwencji III

Cel strategiczny:

Większa dostępność różnorodnych form pomocy infrastrukturalnej dla osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cele operacyjne:

1. Wzrost skuteczności i efektywności pomocy adresowanej do osób oraz całych rodzin doświadczonych przemocą poprzez kompleksowość oferowanych działań.
2. Wzrost liczby miejsc (punktów / poradni / ośrodków itp.) oferujących różnorodną (prawną, psychologiczną, terapeutyczną, socjalną, edukacyjną, medyczną itp.) pomoc osobom i rodzinom doświadczającym przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie dostępności oferty wsparcia dla osób usiłujących powstrzymać się od stosowania przemocy.
4. Zwiększenie zakresu działań profilaktycznych, skierowanych do różnych grup pokoleniowych, zapobiegających przemocy w rodzinie.

Odniesienie do celów Strategii Polityki Społecznej i projektu Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+.

„Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026”, koncentrując się na bardzo konkretnym problemie życia mieszkańców regionu, co do zasady jest spójny z obowiązującymi w województwie programami strategicznymi, czyli Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+²³ oraz w bezpośrednio nawiązującym do celów strategicznych województwa w dziedzinie zagadnień społecznych, programie rozwoju, którym jest Strategia Polityki Społecznej²⁴.

Poniżej wskazano obszary, cele operacyjne, priorytety i cele szczegółowe wskazane w przywołanych wyżej dokumentach, w które wpisują się cele i działania Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026.

Odniesienie do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+

Zidentyfikowane kierunki interwencji i wyznaczone cele Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie są spójne z opisanymi poniżej zapisami Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego.

Obszar – Społeczeństwo

Cel główny: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo

Cel operacyjny: Rozwój wrażliwy społecznie (2)

W ramach powyższego celu operacyjnego Strategii rozwoju województwa, kierunki, które są głównym punktem odniesienia celów sformułowanych w Programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, to:

- 2202. dopasowanie liczby osób pracujących w obszarze pomocy społecznej i integracji, w tym w obszarze działalności opiekuńczych oraz kwalifikacji tych osób do rzeczywistych potrzeb społecznych (dot. kierunku interwencji I),
- 2204. poszukiwanie i upowszechnianie niestandardowych form pomocy w obszarze pomocy społecznej i integracji (dot. wszystkich kierunków interwencji),
- 2203. rozwój działalności badawczej w zakresie identyfikacji i analizy regionalnych problemów w obszarze szeroko rozumianej pomocy i integracji społecznej (dot. kierunku interwencji II),

²³ Przyjętą Uchwałą Nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+.

²⁴ W czasie powstawania Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026, obowiązuje Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020, jednak w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ przewidziano sporządzenie Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego na kolejny okres

- 2208. rozwiązywanie problemów młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym lub wykazującej trudności w dostosowaniu do zasad współżycia społecznego (dot. kierunku interwencji II),
- 2211. rozwój współpracy podmiotów działających na rzecz włączenia społecznego (dot. kierunku interwencji II),
- 2201. rozwój struktur instytucjonalnych oraz potencjału nieinstytucjonalnego w zakresie działalności opiekuńczych adekwatnie do zwiększających się potrzeb (dot. kierunku interwencji III).

Odniesienie do Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020

W przypadku Strategii Polityki Społecznej, kierunki interwencji i wyznaczone cele wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie bezpośrednio korespondują z przywołanymi powyższymi priorytetami i celami.

Priorytet 2. Ograniczenie skali występowania i skutków negatywnych zjawisk życia społecznego

Cel szczegółowy 2.2 Podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej zjawiska przemocy w szczególności w rodzinie oraz rozwój systemu wsparcia instytucjonalnego

- kierunek działań 2.2.2: Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności pracowników instytucji publicznych i organizacji pozarządowych w zakresie diagnozowania i reagowania na przypadki przemocy w szczególności w rodzinie (dot. kierunku interwencji I),
- kierunek działań 2.2.1: Wsparcie programów edukacji społecznej, programów korekcyjno-edukacyjnych i promowanie działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w szczególności w rodzinie (dot. kierunku interwencji II),
- kierunek działań 2.2.3: Wsparcie rozwoju Ośrodków Interwencji Kryzysowej, które będą oferowały kompleksową pomoc m.in. dla osób doznających przemocy w rodzinie i ich bliskich (dot. kierunku interwencji III).

Zdefiniowany kierunek interwencji III i wyznaczone cele Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, podejmują szerzej kwestię infrastruktury pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, niż przywołany w Strategii Polityki Społecznej kierunek działań 2.2.3. Zapisy Programu nie koncentrują się na wspieraniu jednego wybranego rodzaju instytucji/placówki, a na tworzeniu sieci współpracy różnych placówek oraz na szeroko rozumianej profilaktyce antyprzemocowej.

Działania planowane w poszczególnych obszarach interwencji i beneficjenci tych działań

Kierunek interwencji I.

Działania bezpośrednie samorządu województwa

1. Systematyczne organizowanie szkoleń dla osób pracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie członków gminnych zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych oraz realizatorów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
2. Organizowanie konferencji, warsztatów, seminariów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla osób pracujących w instytucjach oświatowych, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, władz samorządowych i organizacji pozarządowych.
3. Organizacja spotkań informacyjnych z przedstawicielami lokalnych samorządów zawodowych prawniczych oraz regionalnym i instytucjami wymiaru sprawiedliwości (sądy, prokuratury) w celu wprowadzenia do programów szkoleń dla aplikantów oraz do programów szkoleń podnoszących kwalifikacje pracowników tych instytucji, zagadnień związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i szczególnej roli w tym obszarze zawodów prawniczych i pracowników wymiaru sprawiedliwości.
4. Nawiązanie współpracy z Kujawsko-Pomorskim Kuratorem Oświaty oraz funkcjonującymi w regionie placówkami doskonalenia zawodowego nauczycieli w celu włączenia zagadnień z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (w tym szczególnie diagnozy zjawiska i kompleksowych metod pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie) do systemu doskonalenia zawodowego nauczycieli, treści rad pedagogicznych i innych spotkań kadry merytorycznej poradni psychologiczno-pedagogicznych i szkół różnego szczebla.
5. Przygotowanie materiałów dydaktycznych dla nauczycieli różnych szczebli do przeprowadzenia zajęć z zakresu przeciwdziałania przemocy.
6. Przeprowadzenie spotkań z władzami wyższych uczelni (publicznych i niepublicznych działających w województwie kujawsko-pomorskim) w celu wprowadzenia do programów studiów tematów, przedmiotów związanych z problemem przemocy w rodzinie, systemem przeciwdziałania temu zjawisku oraz rolem różnych grup zawodowych i społecznych w zatrzymywaniu tego negatywnego zjawiska.
7. Przygotowywanie i dystrybuowanie materiałów informacyjnych poradników z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla specjalistów, szczególnie przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia.
8. Opracowanie gotowych narzędzi pracy, np. opracowania konkretnych programów, wytycznych, algorytmów postępowania, procedur, scenariuszy spotkań itp. (pomocnych zarówno w pracy z osobami doświadczającymi przemocy, jaki i stosującymi przemoc w rodzinie) dla poprawy jakości współpracy pomiędzy przedstawicielami różnych służb oraz promocja już opracowanych narzędzi o podobnym charakterze.
9. Stworzenie portalu internetowego, na którym zebrane będą wszelkie informacje na temat procedury NK, przepisy, procedury, schematy postępowania itp. –modernizacja, rozbudowa i bieżąca aktualizacja domeny www.niebieskalinia.kujawsko-pomorskie.pl.

10. Uruchomienie konsultacji dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy rodzinie świadczonych przez zespół doradców/superwizorów – rozszerzenie o ten element działalności Kujawsko-Pomorskiej Niebieskiej Linii (KPNL).

Działania pośrednie samorządu województwa

1. Włączenie do programów szkolenia aplikantów zawodów prawniczych zagadnień związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
2. Włączenie do programów szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe przedstawicieli zawodów prawniczych zagadnień związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
3. Włączenie do programów studiów wyższych uczelni działających na terenie województwa kujawsko-pomorskiego tematów, przedmiotów związanych z problemem przemocy w rodzinie, systemem przeciwdziałania tej patologii oraz rolom różnych grup zawodowych i społecznych w zatrzymywaniu tego negatywnego zjawiska.
4. Realizacja studiów podyplomowych Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – wsparcie uczelni wyższych w rekrutacji słuchaczy takich studiów.
5. Organizacja, przez instytucje bezpośrednio działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, superwizji i szkoleń w zakresie przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu pracowników pierwszego kontaktu.

Bezpośrednimi odbiorcami zaplanowanych działań będą głównie osoby pracujące w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie – zarówno pomagające osobom doświadczającym przemocy, jak i pracujące z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Drugą grupą odbiorców bezpośrednich będą osoby zarządzające placówkami edukacyjnymi lub odpowiedzialne za doskonalenia kadr w samorządach zawodowych branż zaangażowanych w obszar przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Pośrednimi odbiorcami proponowanych działań będą głównie studenci i aplikanci zawodów medycznych, nauk społecznych i profesji prawniczych, a w dalszej kolejności mieszkańcy naszego województwa korzystający z pomocy z powodu przemocy domowej.

Kierunek interwencji II.

Działania bezpośrednie samorządu województwa

1. Prowadzenie badań, analiz, diagnoz dot. występowania i skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz jej wpływu na życie mieszkańców województwa.
2. Rozpowszechnianie informacji nt. skali zjawiska przemocy w rodzinie, form przemocy, przepisów prawnych, środków, metod, form zapobiegania występowania aktów przemocy poprzez kampanie społeczne, akcje promocyjne, wydawnictwa, wywiady, audycje sponsorowane itp. poprzez inicjowanie lub zaangażowanie się w akcje i kampanie społeczne o charakterze edukacyjnym dot. przeciwdziałania przemocy, zwalczania uprzedzeń, dyskryminacji oraz kreowania postaw prospołecznych.
3. Wspieranie (finansowe, merytoryczne) projektów dot. zapobiegania przemocy, nierówności związanej np. z płcią, wiekiem, statusem społecznym, krajem pochodzenia (cudzoziemcy) w szczególności projektów opartych na społecznej, obywatelskiej aktywności (granty).

4. Utworzenie forum wymiany doświadczeń i informacji, materiałów pomocniczych itp. dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie (funkcjonalność w ramach modernizowanego portalu internetowego, lokalne i/lub regionalne meetingi specjalistów).
5. Współdziałanie i wymiana doświadczeń oraz informacji pomiędzy służbami i instytucjami na wszystkich szczeblach administracji samorządowej przez zawiązywanie porozumień, koalicji czy prezentowanie dobrych praktyk na udostępnionych portalach.
6. Podjęcie efektywnej współpracy z instytucjami edukacyjnymi czy poradniami prowadzonymi przez organizacje pozarządowe i związki wyznaniowe w zakresie możliwych do realizacji działań ograniczających zjawisko przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym.
7. Organizacja w środowisku lokalnym (powiatowym i międzygminnym) spotkań i warsztatów dla osób pracujących na rzecz rodziny prezentujących dobre praktyki w zakresie współpracy różnych instytucji/środowisk na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i promowania sieci współpracy międzyinstytucjonalnej.

Działania pośrednie samorządu województwa

1. Organizowanie w środowisku lokalnym przestrzeni do wymiany informacji o zasobach instytucjonalnych i personalnych w obszarze pomocy rodzinom z problemem przemocy oraz w zakresie skutecznych interwencji.
2. Inspirowanie samorządów gminnych i powiatowych do uwrażliwienia mieszkańców do reagowania na przypadki przemocy w swoim sąsiedzkim środowisku.
3. Inspirowanie pracowników ogólnodostępnych mediów do podejmowania tematyki przeciwdziałania przemocy w swoich programach i audycjach, emitowania przekazu życzliwości i solidarności społecznej.
4. Wzmacnianie świadomego i odpowiedzialnego zaangażowania samorządów lokalnych (m.in. gmin, powiatów) w działania na rzecz ograniczenia skali zjawiska.
5. Inicjowanie powstawania gminnych portali nt. miejsc i sposobu uzyskania pomocy w sytuacji przemocy.

Bezpośrednimi odbiorcami zaplanowanych działań będą władze samorządowe różnych szczebli oraz instytucje (osoby zarządzające i pracownicy) działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, podmioty z szerokiego otoczenia rodziny działające na jej rzecz (placówki służby zdrowia, szkoły, organizacje pozarządowe, różnego rodzaju poradnie, parafie itp.) oraz wszyscy mieszkańcy województwa kujawsko pomorskiego.

Natomiast pośrednimi odbiorcami proponowanych działań będą mieszkańcy naszego regionu – doświadczający przemocy w rodzinie, a także stosujący tę przemoc.

Kierunek interwencji III.

Działania bezpośrednio samorządu województwa

1. Aktywna współpraca z samorządami gminnymi w organizowaniu sieci pomocy dla osób i rodzin doświadczających przemocy w rodzinie – kontynuacja projektu Kujawsko-Pomorska Niebieska Linia

2. Przygotowanie w porozumieniu z samorządami lokalnymi oferty pomocy dla rodzin cudzoziemskich oraz rodzin o szczególnych potrzebach – (z osobami niepełnosprawnymi, przewlekle chorymi, starszymi).
3. Stworzenie w porozumieniu z samorządami lokalnymi systemu pomocy dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Upowszechnianie metod pomocy rodzinom w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych (np. w sprawach okołorozwodowych) – mediacje rodzinne, psychoedukacja rodzin itp.
5. Tworzenie we współpracy z samorządami lokalnymi bazy danych instytucji oferujących pomoc rodzinie, w tym rodzinie doświadczającej przemocy oraz projektów na rzecz pomocy rodzinom. Upowszechnianie i aktualizacja tych baz.
6. Przeprowadzenie otwartych konkursów ofert na realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie w zakresie różnych form profilaktyki zachowań przemocowych.
7. Popularyzacja programów profilaktycznych zapobiegających zachowaniom przemocowym w rodzinie (np. program „Chrońmy dzieci”, „Konferencji grup rodzinnych”, „Szkoła rodzica” itp.).

Działania pośrednie samorządu województwa

1. Inspirowanie samorządów lokalnych (powiatowych i gminnych) do zwiększenia liczby placówek wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, szczególnie świadczących pomoc psychologiczną i psychoterapeutyczną oraz do tworzenia zintegrowanego lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Inspirowanie samorządów gminnych do zawierania porozumień o współpracy przy tworzeniu systemu pomocy dla rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie (punkty konsultacyjne, dyżury specjalistów, programy terapeutyczne itp.).
3. Inspirowanie samorządów lokalnych do wprowadzania zmian w prawie miejscowym – w szczególności w zakresie uprzywilejowania osób doznających przemocy w rodzinie w przyznawaniu lokali z gminnych zasobów mieszkaniowych.
4. Inicjowanie i wspieranie powstania lokalnych projektów i programów zapewniających ofertę pomocową dla osób nie spełniających kryterium przemocy (konflikt, kryzys sytuacyjny).

Bezpośrednimi odbiorcami zaplanowanych działań będą osoby i rodziny doświadczające przemocy w rodzinie oraz zagrożone tym zjawiskiem.

Pośrednimi odbiorcami proponowanych działań będą wszyscy mieszkańcy naszego regionu.

Monitorowanie realizacji Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026

Dla sprawnej i efektywnej realizacji działań zaplanowanych w Programie oraz bieżącego oglądu uzyskanych efektów tych działań przyjęto następujący system ich monitorowania:

- opracowanie wskaźników realizacji programu dla poszczególnych kierunkach interwencji (wskaźniki zebrano w tabelach 2 – 4),
- sporządzanie harmonogramów rzeczowo-finansowych realizacji Programu (wraz z planowanym poziomem osiągnięcia wskaźników, o których mowa powyżej) na dany rok budżetowy – przyjmowany do realizacji uchwałą Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 31 grudnia poprzedniego roku,
- sporządzanie raportów z realizacji programu w danym roku budżetowym do 31 marca kolejnego roku i przedstawianie go do informacji Zarządowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Komisji Pracy, Pomocy Społecznej i Bezpieczeństwa Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- sporządzenie raportu z realizacji całego okresu obowiązywania programu (6 lat) do 31 maja 2027 r. i przedstawienie go do informacji Zarządowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Sejmikowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Wskaźniki monitorowania realizacji programu.

Tabela 2. Wskaźniki realizacji programu dot. kierunku interwencji nr I

Lp.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Wartość bazowa, dane za rok 2019	Wartość wskaźnika planowana do osiągnięcia w trakcie realizacji Programu (łącznie za lata 2021-2026)
1.	liczba szkoleń zorganizowanych dla pracowników instytucji bezpośrednio działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	sprawozdania z wykonania zadań budżetowych	5	24
2.	liczba osób przeszkolonych, w tym ²⁵ :		408 ²⁶	1200
2.1.	członków gminnych zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych	listy obecności na szkoleniach	84	540
2.2.	członków Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	j.w.	0	60
2.3.	pedagogów szkolnych, nauczycieli, pracowników poradni pedagogiczno-psychologicznych	j.w.	9	100
2.4.	kuratorów sądowych	j.w.	20	100
2.5.	policjantów	j.w.	260	200
2.6.	pracowników socjalnych	j.w.	20 ²⁷	200

²⁵ Liczby w p. 2.2 – 2.6 dotycząc osób niebędących członkami zespołów interdyscyplinarnych czy grup roboczych

²⁶ W szkoleniach w 2019 r. poza przedstawicielami podmiotów wymienionych w p. 2.1.-2.6. brali jeszcze udział przedstawiciele służby zdrowia, organizacji pozarządowych i innych instytucji – łącznie 15 osób

²⁷ Podana liczba dotyczy pracowników ośrodków pomocy społecznej, gdyż w 2019 roku nie prowadzono statystyki bardziej szczegółowej, podana liczba stanowi jednak pewien punkt odniesienia dla pracowników socjalnych.

3.	liczba konferencji, warsztatów, seminariów itp. zorganizowana przy współdziałaniu samorządu województwa kujawsko-pomorskiego dla sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, lekarzy, pielęgniarek, położnych, nauczycieli, członków organizacji pozarządowych	sprawozdania z wykonania zadań budżetowych	2 ²⁸	12
4.	liczba spotkań / wystąpień dotyczących włączenia treści z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie do programów kształcenia	dokumentacja własna departamentu	0	10
5.	liczba scenariuszy lekcji, materiałów dydaktycznych opracowanych na potrzeby nauczycieli i pedagogów szkół różnych szczebli	dokumentacja własna departamentu	0	6
6.	liczba opracowanych / udostępnionych poradników dot. procedury NK, programów, procedur itp. ²⁹	dokumentacja własna departamentu	0	8
7.	prorowadzenie – bieżąca aktualizacja portalu informacyjnego dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Internet	1	1
8.	liczba konsultacji / porad udzielonych osobom pracującym w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	ewidencja udzielonych porad	0	300
9.	liczba superwizji i szkoleń zapobiegających wypaleniu zawodowemu organizowanych przy współdziałaniu samorządu województwa	raporty ze szkoleń/ superwizji	1 ³⁰	12

²⁸ Warsztaty dla nauczycieli z gminy Sicienko, powiatowa konferencja we Włocławku

²⁹ W rozumieniu opracowanych / udostępnionych oryginalnych materiałów, a nie egzemplarzy

³⁰ W wartości bazowej nie uwzględniono superwizji prowadzonej w ramach szkoleń organizowanych przez Biuro

Tabela 3. Wskaźniki realizacji programu dot. kierunku interwencji nr II

Lp.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Wartość bazowa, dane za rok 2019	Wartość wskaźnika planowana do osiągnięcia w trakcie realizacji Programu (łącznie za lata 2021-2026)
1.	liczba przygotowanych i udostępnionych opracowań, raportów i analiz dot. występowania i skali zjawiska przemocy dotyczącej rodziny oraz jej wpływu na życie mieszkańców województwa	baza własna departamentu	0	2
2.	liczba przeprowadzonych akcji, kampanii informacyjnych (wyemitowanych audycji radiowych, telewizyjnych, internetowych) dotyczących skali zjawiska przemocy w rodzinie i jego negatywnych skutków oraz kampanii społecznych, audycji w zakresie budowania prospołecznych postaw i życzliwości w relacjach społecznych	roczne sprawozdanie z realizacji zadań	4	6
3.	prorowadzenie wojewódzkiej strony internetowej poświęcone zagadnieniom przemocy w rodzinie oraz internetowej bazy dobrych praktyk z terenu województwa dot. przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Internet	1 ³¹	1
4.	utworzenie i administrowanie internetowym forum dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Internet	0	1
5.	liczba interdyscyplinarnych warsztatów zorganizowanych w powiatach / gminach dla kadry zarządzającej różnymi placówkami działającymi na rzecz rodziny	roczne sprawozdanie z realizacji zadań	0	6

³¹ W 2019 r. prowadzono stronę www.niebieskalinia.kujawsko-pomorskie.pl poświęconą zagadnieniom dot. przemocy w rodzinie, portal nie miał wyodrębnionego komponentu bazy danych dobrych praktyk

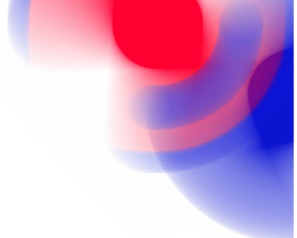
6.	liczba zorganizowanych mityngów, forów wymiany doświadczeń itp. spotkań profesjonalistów pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	dokumentacja własna departamentu	0	3
7.	liczba edycji wydanych materiałów informacyjnych (plakaty, ulotki, poradniki, informatory)	dokumentacja własna departamentu	3	12
8.	liczba projektów lokalnych zrealizowanych we współpracy z samorządem województwa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (dzieci, osoby starsze, cudzoziemcy)	roczne sprawozdanie z realizacji zadań	0	3
9.	liczba instytucji (uczelnie wyższe, sądy, prokuratury) i służb publicznych (policja, służba kuratorska, służba zdrowia) współdziałających w realizacji przeciwdziałania przemocy w danym roku	j.w.	1	2
10.	liczba wystąpień do samorządowców gminnych i powiatowych (konwenty) zachęcających do zintensyfikowania działań na rzecz ograniczenia przemocy w rodzinie	j.w.	0	8

Tabela 4. Wskaźniki realizacji programu dot. kierunku interwencji nr III

Lp.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Wartość bazowa, dane za rok 2019	Wartość wskaźnika planowana do osiągnięcia w trakcie realizacji Programu (łącznie za lata 2021-2026)
1.	liczba porozumień podpisanych z gminami województwa kujawsko-pomorskiego o współpracy przy realizacji projektu Kujawsko-Pomorska Niebieska Linia	dokumentacja własna departamentu	127	134
2	liczba porad udzielonych osobom dotkniętym przemocą udzielonych w ramach Kujawsko-Pomorskiej Niebieskiej Linii	roczne sprawozdanie z realizacji zadań województwa	1599	12 000
3.	liczba utworzonych w porozumieniu z samorządami powiatowymi punktów pomocy / konsultacyjnych dla rodzin cudzoziemskich oraz rodzin o szczególnych potrzebach	Dane w posiadaniu K-PUW	0	3
4.	liczba przeprowadzonych mediacji rodzinnych / zajęć psychoedukacyjnych dla rodzin	raporty z przedsięwzięć	15 ³²	30
5.	powstanie bazy danych placówek / instytucji / projektów działających na rzecz rodziny, w tym rodziny w kryzysie czy rodziny dotkniętej przemocą	Internet/ dokumentacja własna departamentu	0	1
6.	liczba projektów dotowanych w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie w zakresie różnych form profilaktyki zachowań przemocowych	dokumentacja konkursowa/dane własne departamentu	6	30

³² Liczba spotkań mediacyjnych

7.	liczba spotkań / seminariów / konferencji dot. wczesnej profilaktyki przemocy w rodzinie	raporty z przedsięwzięć	0	3
8.	liczba spotkań, konferencji, warsztatów poświęconych pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie dla specjalistów pracujących w tym obszarze i / lub przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za realizację tych zadań	dokumentacja własna departamentu	1	6

W powyższych tabelach przedstawiono jedynie wskaźniki dotyczące działań realizowanych bezpośrednio przez samorząd województwa kujawsko-pomorskiego, w którego imieniu realizację Programu prowadzi Wydział Polityki Społecznej w Departamencie Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu

Monitorując realizację Programu w poszczególnych latach, warto zwrócić się również do:

1. gmin i powiatów z wnioskiem o gromadzenie i przekazywanie informacji o:
  - a. liczbie nowopowstałych punktów/placówek/instytucji pomocowych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie (szczególnie oferujących pomoc psychologiczną i psychoterapeutyczną),
  - b. liczbie porozumień między gminami dotyczących wspólnego prowadzenia różnego rodzaju placówek/realizowania projektów pomocy dla rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie
  - c. liczbie aktów prawa miejscowego dających możliwość wsparcia osób doświadczających przemocy w rodzinie
2. podmiotów, z którymi samorząd współpracuje w realizacji założonych celów programu, takich jak gminne zespoły interdyscyplinarne, Prezesi Sądów Okręgowych, Dziekani Okręgowych Izb Radców Prawnych, Dziekani Okręgowych Izb Adwokackich, Kuratorzy Okręgowi, Prokuratorzy Okręgowi, Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty, Dyrektorzy Kujawsko-Pomorskich Centrów Edukacji Nauczycieli, dyrektorzy szkół różnych szczebli, Prezesi Izb Lekarskich i Okręgowych Izb Pielęgniarek i Położnych, kierownicy ośrodków pomocy społecznej, organizacje pozarządowe itp.) z wnioskiem o gromadzenie i przekazywanie informacji o:
  - a. liczbie szkoleń/liczbie godzin szkoleniowych dotyczących zagadnień związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie zorganizowanych przez te instytucje,
  - b. liczbie osób, które odbyły takie szkolenia,
3. rektorów działających w województwie kujawsko-pomorskim szkół wyższych z wnioskiem o informacje:
  - a. na jakich kierunkach włączono zagadnienia dotyczące przemocy w rodzinie do programów studiów,
  - b. ilu studentów uczęszcza na takie zajęcia,
4. uczelni, które uruchomiły studia podyplomowe z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – z wnioskiem o informacje dotyczące liczby studentów, którzy podjęli/ukończyli te studia.

Należy jednak uwzględnić fakt, że nie wszystkie wyżej wymienione podmioty będą miały wolę i możliwości (np. kadrowe), żeby taki monitoring prowadzić.

Finasowanie programu

Środki finansowe na realizację działań zapisanych w niniejszym programie zostały zaplanowane w budżecie województwa w wieloletniej prognozie finansowej na lata 2021-2026.

Podstawowym źródłem finansowania realizacji Programu są środki budżetowe województwa kujawsko-pomorskiego, a w następnej kolejności wpływy z gmin, które podpisały z województwem kujawsko-pomorskim porozumienie (dalej Porozumienie) o współpracy dotyczącej wspólnej realizacji i wspólnego uczestniczenia w finansowaniu zadania o nazwie – Kujawsko-Pomorska „Niebieska Linia” Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie³³. Kolejnym źródłem finansowania mogą być dotacje z budżetu państwa uzyskane na realizację szkoleń lub w otwartych konkursach ofert, a także pozyskane z funduszy zagranicznych.

W sytuacji, gdy w roku 2020 kończy się obowiązywanie *Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie na lata 2014–2020* i kolejny program opracowany został jedynie na rok 2021, przy szacunkach środków finansowych przeznaczonych na realizację Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 – 2026 przyjęto aktualne kwoty z pewnych źródeł finansowania³⁴, czyli środki własne województwa kujawsko-pomorskiego w kwocie 322.000 zł rocznie oraz wpływy z gmin w ramach realizacji Porozumień – w wys. 78.000 rocznie.

Środki na realizację programu mogą zmieniać się w programowanym okresie w zależności od sytuacji finansowej województwa, liczby podpisanych Porozumień z gminami oraz wysokości wpływów z tego tytułu, przyznanych i pozyskanych dotacji.

Tabela 5. Szacowane środki finansowe na realizację działań programu w rozbiciu na poszczególne lata

Rok realizacji programu	Środki własne województwa (zł)	Środki pozyskane z tytułu Porozumień (zł)	Dotacja z budżetu państwa	Kwota łączna (zł)
2021	322.000	78.000	100.000	500.000
2022	322.000	78.000	brak danych	400.000
2023	322.000	78.000	brak danych	400.000
2024	322.000	78.000	brak danych	400.000
2025	322.000	78.000	brak danych	400.000
2026	322.000	78.000	brak danych	400.000
Razem	1.932.000	468.000	100.000	2.500.000

³³ W roku 2020 wspomniane Porozumienie podpisane było ze 129 gminami województwa kujawsko-pomorskiego.

³⁴ W roku 2021 uwzględniono dotację z budżetu państwa w wys. 100.000,00 zł na realizację szkoleń, która została zapisana w projekcie budżetu państwa na rok 2021